

د سولي او ترقۍ لپاره د همکارۍ مؤسسه (CPD)

په افغانستان کېني د کوچنيانو او ځوانانو پر وړاندي د ناوړه گټه اخيستنې او تاوتریخوالي د مخنيوي

۱۹ ورځنی کمپاین

پرېکړه ليک

نوامبر ۱۹، ۲۰۱۳

افغانستان د نفوسو له نظره د نړۍ پرمخ یو ځوان هیواد دی، چې د سرشمېرنې د اټکل له مخې ۶۸ سلنه وگړي یې تر ۲۵ کلونو تیت عمر لرونکي ځوانان دي. په تېره یوه لسيزه کېني افغان ځوانانو په ډېرو لږو امکاناتو په بېلابېلو برخو کې د پام وړ پرمختگونه کړي او د هیواد بیرغ یې د نړۍ پر ډگرونو باندې رپانده ساتلی دی. د کوچنيانو او ځوانانو د پرمختگ پر وړاندي د شته ستونزو د کمولو لپاره د افغان دولت، نړیوالي ټولني او مدني ټولني د گډو هڅو سره - سره، بیا هم افغان کوچنيان او ځوانان د گڼ شمېر ستونزو سره لاس او گروان دي، چې لېري کول یې د دولت دنده ده.

د سولي او ترقۍ لپاره د همکارۍ مؤسسه (CPD)، چې د خپل تاسیس څخه را پدېخوا د کوچنيانو او ځوانانو د حقونو لپاره کار کوي، په دې گروهه او باور ده، چې د یوه سوکاله او هوسا افغانستان لپاره باید پر ځوانانو قانوني پانگونه وسي او د دوی پر وړاندي د پرتو ستونزو د له منځه وړلو لپاره دي ټولي ممکنه حل لاري و آزمویل سي. زموږ په اند د کوچنيانو او ځوانانو سترې ستونزې دا دي:

۱- معارف او لوړې زده کړې:

- په ښوونځيو او پوهنتونونو کې د لوست کیفیت په هغه ډول چې ښايي، ندی، ځکه نو اړتیا سته، چې د نړیوالو نورمونو سره سم د لوست د کیفیت د ښه والي په خاطر لازياتي هڅې ترسره سي. د مسلکي ښوونکو د شمېر لږوالی هم د نورو فکتورونو تر څنگ د زده کړو پر کیفیت ناوړه اغېز کوي، نو په کار ده، چې د ښوونکو د روزني پروگرامونه ټول هیواد ته وغزول سي او له دې لاري پر ځوان نسل پانگونه وسي.

- که څه هم د یوې لسيزي را پدېخوا د معارف په برخه کې زیات کار ترسره سوی، خو اوس هم گڼ شمېر افغان کوچنیان او ځوانان لومړنیو، منځنیو او مسلکي زده کړو ته لاسرسی نلري، او په کار ده، چې دولت په نامنه سیمو کې افغانانو ته د تړل سویو ښوونځیو د بیا پرانیستلو او نویو ښوونځیو د جوړولو له لارې د زده کړو زمینه برابره او د هیواد ثبات او پرمختګ تضمین کړي.
- اداري فساد د پوهني ټول بهیر له ستر خنډ سره مخ کړیدی، چې دا موضوع په مستقیمه توګه ځوان نسل اغېزمن کوي. په دې برخه کې د بیروکراسۍ د کمولو او د ټکنالوژۍ پر مټ د سیستمونو د نوي کولو له لارې کولای سو د چټکو مثبتو بدلونونو شاهدان واوسو.
- د تېرو کلونو په کانکور آزموینو کې د پراخو درغلیو شاهدان یو، ځکه نو مسوول چارواکي باید دغه ټکي ته جدي پاملرنه وکړي او د کانکور آزموینو لپاره داسې روڼ میکانیزم رامنځته کړي، چې د هغه له مخې زده کوونکي د خپلو وړتیاوو او استعدادونو پر بنسټ وارزول سي.
- د لوړو زده کړو وزارت باید د تحصیلي بورسونو وېش د لیاقت او وړتیا له مخې ترسره کړي او د یوه شفاف میکانیزم له لارې ټولو افغان ځوانانو ته پرته له کوم تبعیض او تعصب، په بهر کې د لوړو زده کړو زمینه برابره کړي.

۲- ځوانان او بېکاري: ځوانان دي، چې کاري وړتیا او ځواک لري او کولای سي د ټولني په مثبت بدلون کې ستره او اغېزمنه ونډه واخلي. د کار، ټولنيزو چارو، شهیدانو او معلولينو وزارت په وینا په هیواد کې اته سوه زره د کار په شرایطو برابر خلک وزگار دي، دا په داسې حال کې ده، چې له یوې خوا مو کاري ځواک په ډیرې چټکۍ سره وده کوي او له بلې خوا کاري فرصتونه ددغه پرمختګ پر وړاندې ډېر کم دي او که دغه واټن کم نه سي، نو لا زیات شمېر ځوانان به مو په نورو ناوړه کارونو لکه غلاوو، په مخدره توکو اعتیاد، ناقانونه کډوالیو، قاچاق او نورو کې ښکېل سي، ځکه نو له افغان دولت څخه غواړو، چې د ځوانانو د بېکارۍ ستونزه کمه او بلاخره یې له منځه یوسي.

۳- مخدره توکي: کابو یو میلیون افغانان په مخدره توکو روږدي دي، چې ډېره برخه یې ځوانان جوړوي. ددې کار ستر لاملونه بېکاري، کډوالي او د مخدره توکو کښت او تولید او په آزاده بڼه خرڅول گڼل سويدي، ځکه نو له دولت څخه مو غوښتنه داده، چې له دغه ستر عذاب څخه ټولنه او د ټولني وگړي په ځانگړي ډول کوچنیان او ځوانان وژغوري.

۴- په وسلوالو ځواکونونو کې د تنکیو ځوانانو گمارنه: سره له دې، چې دولت هڅه کوي له اتلس کلنۍ څخه د ټیټ عمر تنکي ځوانان په وسلوالو ځواکونو کې جذب نکړي خو ویل کېږي، چې اوس هم د ملي اردو او پولیسو په لیکو کې داسې کسان په دنده گمارل کېږي. له بلي خوا په ډیری هغه عملیاتو کې، چې د دولت وسلوال مخالفین یې تر سره کوي، هم له تنکیو ځوانانو کار اخیستل کېږي، ځکه نو پر دولت او وسلوالو مخالفینو ږغ کوو، چې په خپلو لیکو کې له اتلس کلنۍ څخه د ټیټ عمر لرونکي کسان جذب نکړي.

۵- ځوانان او کډوالي: د ملگرو ملتونو د مالوماتو له مخې، افغانستان په نړۍ کې له هغو ملکونو څخه دی، چې زیات شمېر پناغوبتونکي لري. ډېری افغان ځوانان نورو هېوادونو ته د ښه ژوند په تمه په ناقانونه ډول ځي، د بېلابېلو کړاوونو سره مخ کېږي او ان ځینو ته د ځان په بیه تمامېږي. ځکه نو دولت ته ښایي، چې له یوې خوا د ځوانانو د ناقانونه کډوالۍ مخه ونیسي او په کور دننه هغوی ته د کار زمینه برابره کړي او له بلي خوا د نړیوالې ټولني سره په تفاهم کې قانوني کډوالۍ ته لار هواره کړي، تر څو افغان کډوال په هر هېواد کې چې وي، د کوربه هیواد د وگړو په شان د مساوي حقونو څخه برخمن واوسي.

۶- د ځوانانو د ملي پالیسۍ نهایی او پلي کول: د اطلاعاتو او فرهنگ وزارت باید ژر تر ژره د ځوانانو ملي پالیسي نهایی او تطبیق ته یې لاره هواره کړي.

۷- ځوانان او ټاکنې: ځوانان باید د هېواد په سیاسي راتلونکي کې فعاله او رغنده ونډه ولري او د ۱۳۹۳ په ټولټاکنو کې په فعال گډون سره خپل راتلونکی په خپلو لاسونو وټاکي او داسې چاته رایه ورکړي، چې د هیواد او ولس په تېره ځوان نسل لپاره ښه او عملي پروگرامونه ولري.

۸- ځوانان او تولیدي چاري: دولت باید په عامه او خصوصي توليدي سکتور کې د ځوانانو (بېغلو او زلمیانو) لپاره د کاري فرصتونو د برابرولو له لارې، دوی ته د هیواد په اقتصادي پرمختگ کې د گډون چانس ورکړي.

۹- ځوانان، ټولنيزي او کلتوري ستونزي: ښوونځيو ته د نجونو نه پرېښودل، په تصمیم نیوونه کې ځوانانو ته ونډه نه ورکول، د ژوند د ملگري په ټاکلو کې واک نه لرل، لوړ ولور، کورنۍ شخړې، اجباري او تر ټاکلي او قانوني عمر وړاندې ودونه او نور هغه ستونزي دي، چې افغان ځوانان ور سره مخ دي او دولت باید د دغو ستونزو د مخنیوي او حل لپاره له ټولو ممکنه لارو څخه کار واخلي.

۱۰- په ملي بودیجه کې د ځوانانو لپاره ځانگړی تخصیص: تېر کال ډیری وزارتخانو خپله کلنۍ پرمختیایي بودیجه تر ۵۰ سلني لږ مصرف کړې وه، چې پر ټول ولس د ناوړه تاثیراتو تر څنگ یې ځوانان او کوچنیان په ځانگړي ډول

اغېزمن كړل. له بل لوري په ملي كلنۍ عادي او انكشافې بوديجه كي بايد د هغو سكتيورونو لپاره، چي د ځوانانو او كوچنيانو د چارو سره اړخ لگوي بايد د اړتيا سره سم تخصصي ص په پام كي ونيول سي او د مالي كال په اوږدو كښي د مصرف د څرنگوالي څخه يې جدي كنترول ترسره سي.

